

HC 6, 08-10-2019, Deelneming 2

Vandaag worden de volgende deelnemingsvormen besproken:

- doen plegen;
- uitlokking;
- medeplichtigheid.

Vereisten deelneming

Vereisten voor deelneming in het algemeen:

- strafbaar feit tot stand zijn gekomen (**accessoriteit**);
- er is sprake van een **deelnemingsgedraging**.
Hieraan zit zowel een objectief als een subjectief element aan vast.
Objectief: bijdrage aan het tot stand komen van het feit.
Subjectief: opzet op eigen deelnemingsgedraging.

Doen plegen

Voorbeeld van het doen plegen: een kok van een restaurant wil een bezoekende klant om het leven brengen. Hij besluit gif in het gerecht te doen. De ober weet van niks en serveert het gerecht aan de klant. De klant eet van het gerecht en overlijdt vervolgens. De ober pleegt geen doodslag, hij had immers geen opzet op de dood van de klant.

Kenmerken van doen plegen:

- het doen plegen is niet verder omschreven in de wet (hetzelfde geldt voor medeplegen);
- in de tenlastelegging hoeft ook alleen maar 'doen plegen' te staan. Waaruit het doen plegen bestaat hoeft niet verder uitgewerkt te zijn in de tenlastelegging;
- doen plegen is sterk verwant aan plegen; **directe deelnemingsvorm**.

Vereisten van doen plegen:

- er moet sprake zijn van een **strafbaar grondfeit**: de onmiddellijke dader is niet strafbaar;
- de doen pleger kan een deel van de bestanddelen van gronddelict vervullen.

Deelnemingsgedraging:

- **objectief**: je moet een ander aanzetten tot een grondfeit;
- **subjectief**: opzet op eigen deelnemingsgedraging; opzettelijk een ander aanzetten om iets te doen.
- Schuldvorm: is hetzelfde als de pleger.

De wetgever ging ervan uit dat de onmiddellijke dader een willoos werktuig was in handen van de doen pleger. Echter is van dit standpunt afgezien.

Terp-arrest

Eigenaar van een terp laat twee werklieden, die weten dat de vergunning ontbreekt, terp afgraven. De werklieden zijn straffeloos als pleger want de kwaliteit ontbreekt; eigenaar is doen pleger. De Hoge Raad gaf aan dat voor doen plegen vereist is dat de onmiddellijke dader niet strafbaar is. De Hoge Raad gaf ook aan dat het er niet toe doet waarom iemand niet strafbaar is. In dit geval hadden de werklieden niet de kwaliteit die werd vereist voor strafbaarheid. Het maakte dus niet uit dat de werklieden wisten dat een vergunning ontbrak.

De praktische betekenis van het doen plegen is niet meer zo groot. Dit omdat:

- De onmiddellijke dader is in de meeste gevallen gewoon strafbaar.
- Veel gevallen van doen plegen kunnen nu ook als functioneel plegen worden vervolgd.

Uitlokking: Ook de uitlokker wordt als dader van een strafbaar feit gestraft. Kenmerken:

- uitlokking is nader omschreven in de wet;
- in de tenlastelegging moet het uitlokken nader worden uitgewerkt.
- Het moet nader worden uitgewerkt omdat uitlokking een **indirecte deelnemingsvorm** is.

Algemene vereisten:

- Er is een **strafbaar grondfeit** (accessoriteit). De uitgelokte/pleger moet strafbaar zijn.
- Deelnemingsgedraging:
 - Objectief:** bij ander een crimineel wilsbesluit opwekken (psychische causaliteit)
 - Dit moet door een wettelijk uitlokkingsmiddel (art. 47 lid 1 onder 2 Sr)
 - Subjectief:** het uitlokken moet opzettelijk gebeuren.
 - Schuldverband: moet ten opzichte van alle bestanddelen van het grondfeit.

Schuldverband ten aanzien van het grondfeit

Voor uitlokking is apart geregeld waar het opzet op gericht moet zijn. Deze regeling is te vinden in art. 47 Sr. Uit deze regeling volgt dat de uitlokker opzet moet hebben op alle bestanddelen van het gepleegde feit. Op deze regel bestaan weer een aantal uitzonderingen.

Uitzondering 1: art. 47 lid 2 Sr: ‘ten aanzien van de laatsten (= uitlokkers) komen alleen die handelingen in aanmerking die zij opzettelijk hebben uitgelokt, benevens hun gevolgen’. Met het deel ‘benevens hun gevolgen’, wordt bedoeld de **geobjectiverde gevolgen**. Je bent aansprakelijk voor de handelingen die je opzettelijk hebt uitgelokt, hetzelfde geldt voor de geobjectiverde gevolgen.

Uitzondering 2: het hoeft niet ten aanzien van de bestanddelen die voor de pleger geobjectiveerd zijn.

Wat indien de uitgelokte anders doet dan dat de uitlokker wilde?

Drie situaties:

- **De uitgelokte pleger doet minder dan de uitlokker wil.**
Stel dat persoon A persoon B wil uitlokken tot zware mishandeling. B houdt het echter bij een mishandeling.
Kan A uitlokker van zware mishandeling zijn? Nee, er is geen zware mishandeling gepleegd. Ook al was zijn opzet erop gericht, niet voldaan aan vereiste van accessoriteit. Is A dan wel uitlokker tot mishandeling? Er is een mishandeling gepleegd. Het opzet op een zware mishandeling impliceert opzet tot mishandeling.
- **De uitgelokte pleger doet meer dan dat de uitlokker wil.**
Stel dat A en B een diefstal willen plegen. A weet niet dat B een wapen bij zich heeft en heeft ook geen opzet op geweld. B neemt goederen weg en gebruikt geweld.
A kan alleen worden aangesproken op uitlokking tot diefstal. Hij had immers geen opzet op geweld, dus daar kan hij niet op worden aangesproken.
- **De uitgelokte doet iets heel anders dan de uitlokker wilde.**
A wil B uitlokken tot diefstal van een televisie uit een woning. B vernielt uiteindelijk de televisie.
Uitlokking van diefstal? Nee, niet voldaan aan accessoriteit.
Uitlokking van vernieling? Accessoriteit, er is vernieling gepleegd. Misschien sprake van psychische causaliteit:
A heeft geen opzet tot de vernieling. Hij kan dus geen uitlokker zijn van de vernieling.

Medeplichtigheid

Kenmerken medeplichtigheid:

- Verdachte is geen dader;
- Lagere maximum hoofdstraf: minus 1/3;
- Alleen bij misdrijven.

Vereisten medeplichtigheid

- strafbaar feit tot stand zijn gekomen (**accessoriteit**), bij medeplichtigheid moet dit om een misdrijf gaan.
- er is sprake van een **deelnemingsgedraging**.

Hieraan zit zowel een objectief als een subjectief element aan vast.

Objectief: bijdrage aan het tot stand komen van het feit.

Subjectief: opzet op eigen deelnemingsgedraging.

Schuldverband ten aanzien van het grondfeit.

Schuldverband ten aanzien van het grondfeit

In beginsel moet het opzet gericht zijn op alle bestanddelen van het grondfeit (dus hier geldt hetzelfde als bij uitlokking)

Uitzonderingen:

- Geen opzet op voor pleger geobjectiveerde bestanddelen;
- 'Benevens hun gevolgen.

De pleger doet iets anders dan dat de medeplichtige wil. Er kunnen weer drie situaties worden onderscheiden:

- **De pleger doet minder dan de medeplichtige wil.** A wil hulp bieden bij diefstal met geweld, te plegen door B. B pleegt diefstal.
Accessoriteit: gepleegde gronddelict is diefstal. Dus A is hooguit medeplichtig aan diefstal.
- **De pleger doet méér dan medeplichtige wil.**
A wil hulp bieden bij diefstal en heeft geen opzet op geweld; B pleegt diefstal met geweld. Kijk naar art. 49 lid 4 Sr: 'Bij het bepalen van de straf komen alleen die handelingen in aanmerking die de medeplichtige opzettelijk heeft gemakkelijk gemaakt of bevorderd, benevens hun gevolgen.

Arrest medeplichtigheid en opzet

De medeplichtige volgt de pleger wat betreft de bewezenverklaring en de kwalificatie. Pas bij het bepalen van de straf wordt gekeken waar het opzet van de medeplichtige op was gericht.

Voorbeeld: A wil hulp bieden bij diefstal en heeft geen opzet op geweld. Vervolgens pleegt B diefstal met geweld. Pas bij het bepalen van de straf wordt gekeken waar het opzet van A op was gericht. Bewezen wordt verklaard dat A medeplichtig is aan diefstal met geweld. Bij het bepalen van de straf wordt dat weer rechtgetrokken. Dan wordt er gekeken waar het opzet precies op was gericht.

Waarom deze constructie? Wetgever ziet de medeplichtige niet als dader, maar als medeplichtige. Dat was voor de wetgever een reden om te zeggen dat de medeplichtige niet zijn eigen kwalificatie verdient. Het is een minder strafwaardig figuur en lift mee op het delict van de pleger. Hierdoor kan de medeplichtige dus een zwaardere kwalificatie krijgen.

- **De pleger doet iets anders dan de medeplichtige wil.**
De medeplichtige volgt de pleger in de bewezenverklaring van de kwalificatie. In hoeverre lift de medeplichtige mee? Zie wederom het arrest medeplichtigheid en opzet. Je lift mee als

medeplichtige op het gronddelict, als het delict waar jou opzet was gericht als medeplichtige, voldoende verband houdt met het gepleegde delict.

Medeplichtigheid door nalaten

Niet ieder nalaten maakt iemand tot een strafbare medeplichtige. Er moet een rechtsplicht tot ingrijpen zijn. Die is er in de volgende gevallen:

- Wettelijke zorgplicht van ouders voor hun kinderen (zie het BW);
- Contractuele plicht om in te grijpen: denk aan een bewaker die moet ingrijpen.
- Voorafgaand gevaarlijk handelen.

HR NJ 2002, 516

Verdachte staat terecht voor medeplichtigheid aan doodslag. Slachtoffer was bij verdachte in huis komen wonen. Verdachte heeft slachtoffer meerdere malen mishandeld waardoor het slachtoffer uiteindelijk niet meer kon lopen en incontinent werd. Verdachte heeft geen hulp ingeroepen. Verdachte heeft ervoor gezorgd dat slachtoffer in een klimaat is gebracht. Medeverdachte heeft slachtoffer gedood, verdachte heeft niet ingegrepen. Hof zegt dat verdachte medeplichtig is tot doodslag. De Hoge Raad geeft aan dat verdachte wist dat slachtoffer weerloos was en verdachte dit ook heeft veroorzaakt. Daarom had de verdachte de rechtsplicht om in te grijpen in het geweld die heeft gezorgd voor de dood. Omstandigheden van het geval maken dat jij de plicht had om in te grijpen. Gaat om huisgenoot en jij hebt zelf het slachtoffer in een weerloze situatie heeft gebracht.